

Fischer Ernő és Sipos Endre beszélgetése 1989-ben A video interjú teljes szövege

Itt vagyunk akkor, rögtön a kérdés lényegénél. **Mi az, hogy ember**, ebben a vonatkozásban? Azt hiszem, hogy most egy olyan fogalom megemlítését próbálom itt elmondani, ami végeredményben az emberre magára, a pedagógiára és a művészetre egyformán vonatkozik. Ez a fogalom, ez az úgynevezett kulcsfogalom, mondhatnám csoda valami, amire én azt mondanám, **az intenzív lét**. Tehát ez alatt azt értem, hogy az ember maga az egész létben való helyével, mozgásával, magával az életével, létével, ha nem tud egy intenzív létet kialakítani, maga számára lehetővé tenni, kiharcolni, akkor maga az emberi létezés a létben értékvesztést kap. **Tehát végeredményben élménnyé tudom-e tenni az életet magát?** Élménnyé tudom-e tenni az életet magamnak az embernek? Élménnyé tudom-e tenni a pedagógiát megint csak az embernek tulajdonképpen, de már **pedagógiai vonatkozásban**, tehát a fiatalságnak; és élménnyé tudom-e tenni a művet **a létrehozott alkotást a művészetben?** Tehát az élmény, illetve az intenzív létezés, mint olyan egy összekötő, kohéziós erő, ami nélkül az élet egész autentikus léte, értelme valahol csorbát szenved, valahol értékéből veszít, ha ez az intenzitás nincsen meg.

Az emberi életben, mint legfontosabb determináns tulajdonképpen az idő, tehát az az idő, amit megélünk, vagy meg nem élünk, de az idő olyan értelemben, hogy véges a számunkra. Tehát a születés és a halál problematikája. Ez behatárolja az ember egész létét, születés és halál közötti **mozgását az emberi térben és időben**. No de, pontosan ilyen döntő az idő faktor lényegében a pedagógiában is. A pedagógia lényegében végigkíséri az egész életünket. Ez nemcsak a fiatalokra korlátozódik az ún. iskolai, tanulási időszakokra! Ez végigkíséri az egész életünket, végeredményben a pedagógiával mindig szembetaláljuk önmagunkat. A pedagógia végeredményben ugyancsak térben és időben fogalmazódik meg. Akár mit veszünk, menthetetlenül a térben való gondolkodás, a dolgoknak a térisége, a tárgyaknak és a nem tárgyaknak, dolgoknak az átadása (tanítása értelemben!) térben és időben zajlik. Végcélként a pedagógiában, az igazán nagy pedagógia háttéri staffázsként mindig odaállítja magát az időt. Minden nagy klasszikus mű, képzőművészeti mű, úgy épül fel, hogy meg tudja fogalmazni azt a nagy filozófiai problematikát (az ember egész fogalmi és filozófiai rendszerével!), hogy a kép, mint élmény átvezet az idő élményébe. Mégpedig azért fontos ez, mert minden formának, ami mozgásban van, minden művön és minden igazi műalkotásban, műremekben pontosan a formáknak ez a csodálatos tulajdonsága olyan csodálatos ütemeket, ritmusokat képes felvenni, amelyik egyszerre közvetíti a mesternek, vagy a művésznek a temperamentumát, habitusát. Tehát azt a dinamikát veszi fel, amit a szubjektum adott belé. Mint ember adott belé. De a szubjektum közvetíti már az egész kor dinamikáját is, a korszak dinamikáját, erőterét és erejét és intenzitását, amelyikben a művész benne él. Tehát egyszer közvetíti a szubjektum mozgásrendszerét, egyszer közvetíti a kor mozgásrendszerét, itt tehát feltétlenül a mozgásnak, az időnek van egy nagyon lényeges szerepe.

Csodálatos ez az egész világ, hogy foglalkozunk az anyaggal, kimondjuk azt, hogy anyag. Ezt az anyagot már mi a műben csak, mint tárgyat tudjuk megjeleníteni. Tehát már formát kapott anyagot! Az anyagról fogalmunk nincs! **Ma sem tudjuk mi a tér**. Tehát mi a teret csak úgy ismerjük, hogy kanapé, berendezés, utca, emberek. Tehát a berendezett teret érzékeljük. A teret magát nem tudjuk, mert ha Világ méretben is vesszük, akkor ott is Naprendszerek vannak, berendezett terek. Hogy mi a tér nem tudjuk! **Az időt meg pláne nem tudjuk!** Benne élünk egy Világban, aminek az igazi alapjait, a szilárd alapjait egyszerűen nem tudjuk, nem ismerjük! Tehát minden tudomány ide, minden tudomány oda, mi benne mozgunk súlyunkkal, a Világmindenség a maga gigantikus mozgásrendszerével, valamiben és dolgok mozognak benne, nem egyebek, mint erők, erőterek,

amelyek az időben ilyen vagy olyan módon szerveződnek, épülnek, strukturálódnak, az értelmes emberi logika számára megközelíthetővé válnak! A **katarzis** volta tulajdonképpen az, hogy az ember a hétköznapi élet, minden napos idő dinamikájából szinte kikapcsolódik. Tehát ebből a sodrásból kikerül, és eljut valahová az időtlenség megéléséhez, az átéléséhez. Én ugyan létre hozok egy teret, azonban ez a tér nem azonos a valós, a reális térrel. Ez a tér egy kontemplatív tér. Ez a tér egy olyan tér már, ahol a minőségek szerint rendeződik a tér. Tulajdonképpen az ember eljusson a térnek ahhoz az élményéhez, ahhoz a minőségi térnek a képlékeny megfogalmazásához, ahol a tér már gondolati térré tud alakulni. Szellemi térré.

Csodálatos módon a művészet és az ember minden törekvése az, hogy ebben a **metafizikus létben**, vagyis a titkok, a tárgyak mögötti titkokba, valóság mögötti titkokba bele tudjon tekinteni. Ebbe segít bele tulajdonképpen maga a **műalkotás**. És ebbe segít bele elsősorban az, hogy a műalkotás akár zenei, irodalmi, vagy képzőművészeti műalkotás képes az idő mozgását befolyásolni, lassúvá tenni, kontemplatívvá tenni. A nagy mű, bizonyos időre kikapcsol, megállítja számodra az időt, és bekapcsol téged ebbe a teljes, totális létezésbe. Adva van az ember számára, az ember, a pedagógus, és a művész számára a létezésben az úgynevezett potencialitás. Tehát a lehetőségek, a nyitottság. A kérdés az, hogy a szubjektum eljut-e a személyiségnek arra az autonóm voltára, hogy ezzel a potenciális lehetőséggel úgy tud gazdálkodni, hogy ebből a potencialitásból aktualitás lesz. Tehát konkrét tény. Valóság lesz. Aktualizálni tudja ezt a potenciális létet. Ez a feladatunk. **Az ember feladata**. Ez minden ember életvitelének a legfontosabb problémája. Az az ember él, aki a számára adott potenciális létet, át tudja vinni, aktualizálni tudja reális valósággá. Azonban itt jön a dolgoknak a bonyolultsága, hogy abban a percben, hogy aktualizáltam a potenciális létet, újonnan jön az új nyitottsága a valóságnak, az új dimenziók, amelyeket megint aktualizálni kell, tehát megint nyitottá válik. Így van az, hogy tulajdonképpen a jövő, mint potencialitás is számunkra megjelenik. A jövő mindig, mint potencialitás jelenik meg és mi állandóan útban vagyunk hazafelé. Állandóan útban vagyunk a jövő felé, aminek minden egyes fázisában az a feladatunk, vagy az emberiség, az emberi nem feladata, hogy ezt a potenciális létet aktuálissá tegye annak a kornak a számára.

Praxisomban az vált be legjobban, hogy egy teljesen nyitott felületről, egy úgynevezett kaotikus képfelületből indulok el. Ebben az ún. kaotikus képfelületen kezdem a rendet. Tulajdonképpen a „teremtésnek” valamiféle analógiáját próbálom újjólag adni, megismételni. Tehát elindul egy kristályosodás, egy erőpontok kialakulása. Ezeknek a további kapcsolódása, kohéziója a továbbiakban még bonyolultabban formálódik, alakul az egész képi felület egy szövedékké, struktúrává, de ez még mindig absztrakt értékeket tömörít és ezekből a már jól felépített struktúrákból formálódik, alakul, megy át a természeti valóságba és ez a természeti valóság kapja meg majd a szimbolikus formát. Az absztrakcióból a szimbolikáig csak addig viszem el, amíg az asszociatív, több gondolatra, vagy gondolatvitelre, gondolatrendszerre ad lehetőséget. Csak addig viszem el. Tehát az anyag képes rögtön átmenni, átváltani konfigurációba. Átvált. **Metamorfózis** lesz belőle. Átvált egy szellemi térbe. Úgyhogy pl. amikor a Nikét nézed, a Nikének már nincsen súlya, nincsen anyaga. Ezek az ún. vonatkozások lehullnak. A materiális rész lehullik, megmarad a dolgoknak a szellemi része. Tehát megmarad a leglényegesebb rész: a mozgás és a mozgáson keresztül a legfontosabb, hogy átvisz az időbe. Tehát időfaktorrá lesz maga a tér, az a forma, amit Nike jelent, jelképez és Nikének ez az elmondhatatlanul gyönyörű mozgása bevisz bennünket egy metafizikai létbe, az eszmei valóságba, az időbe!

A filmet készítették: Gulyás Jenő István, Ricsóy Béla, Viktorin Kornél

Szakértő: Sipos Endre, vezető szaktanácsadó

Leírta és a videókat megszerkesztette: Szigyártó Gyöngyi